

Nyby Bruk grundas av Adolf Zethelius år 1829

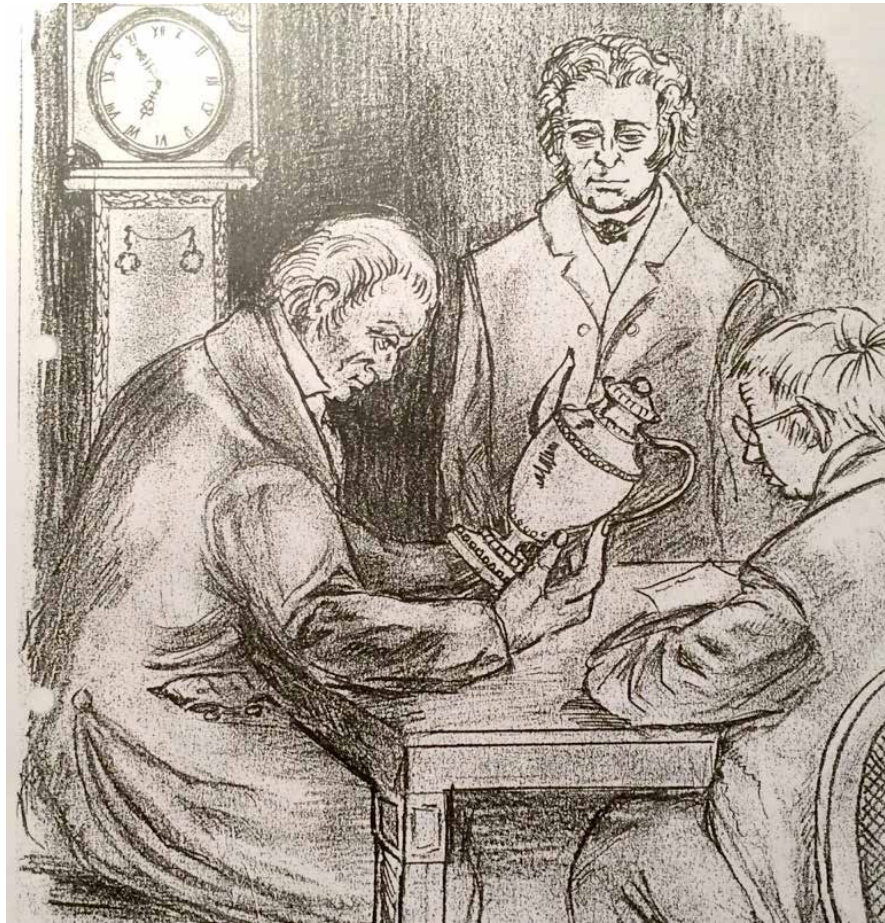

Litografi av Nyby Bruk från 1872 (troligen av A. Nay) 1) Herrgården 2) Sågblads- & Spikfabriken
3) Nyby Ga. Kvarn (ombyggd till spikfabrik 1911) 4) Valsverkshuset 5) Puddelugn & Mumblingshammare
6) Bruksstugorna från 1930 7) Torshällas höga Kyrktorn som brann ned 1873

Familjen Zethelius med fadern, silversmedmästaren Pehr (1740-1810) skapade ett gulddrageri åt sönerna

Fadern Pehr var gift 3 ggr (1767-1770, 1771-1778, 1778-1834) och sonen Erik Adolf föddes i tredje giftet 1781 och dog vid 83 års ålder 1864.

Erik Adolf gifte sig 1808 med Sofia Nordewall (1786-1855) och de fick 7 barn: Carl, Per Fredrik, Sophia Catarina Louise, Erik Wilhelm, Augusta Carolina Emerentia, Knut Herman & Henrik Philibert

Adolf, under uppsikt av sin far, presenterar sitt mästararbete för skråets ålderman Henrik Flodell 1803, 22 år gammal och t.h. ett porträtt som bruksdisponent mitt i livet

Pehr Zethelius framgång som silversmed möjliggjorde förvärvet av fastigheten på Helgeandsholmen

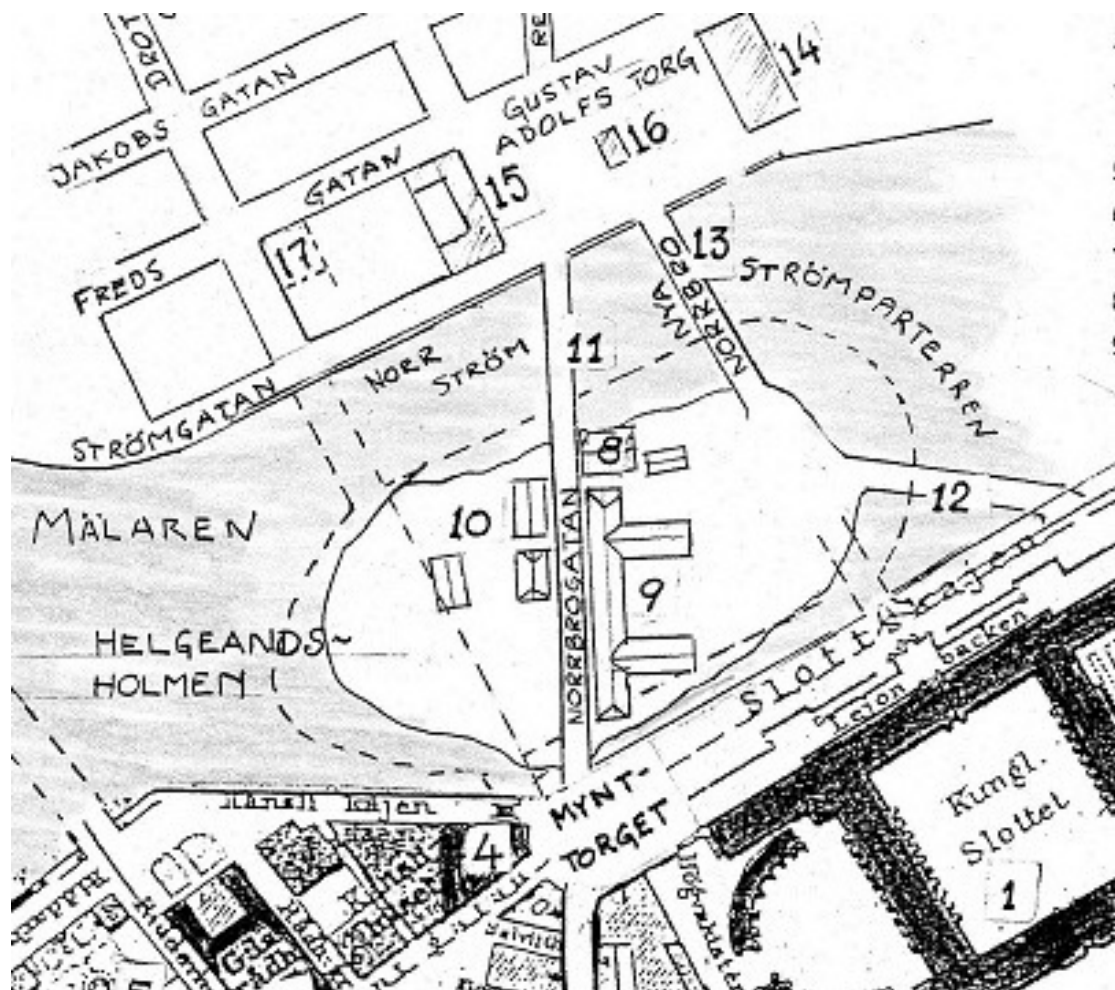

Bild över Helgeandsholmen visar:

1. Kungl. Slottet
4. Myntverket
9. Hovstallarna
10. Zethelius fastighet Norrbrog. 3
(ett 3-våningshus med 4 rum/plan och en på gården, som vätte mot Mälaren en stor 3-våningsflygel med 21 rum)
14. Gustav III:s opera, byggd 1782
17. "Zethelii Etablissemang"

Några mästerverk i silversmide av Pehr Zethelius

Några mästerverk i silver- & guldsmede av Adolf Zethelius

Carl XIV Johans kröningskrona i Norge

***Zethelius köper Nyby fräsegård av sin svärfar Erik Nordwall
(adlad Nordewall) 1824 (alt. 1828) vilket blir grunden till Nyby Bruk***

**Överstelöjtn mekanikus
Erik Nordewall**

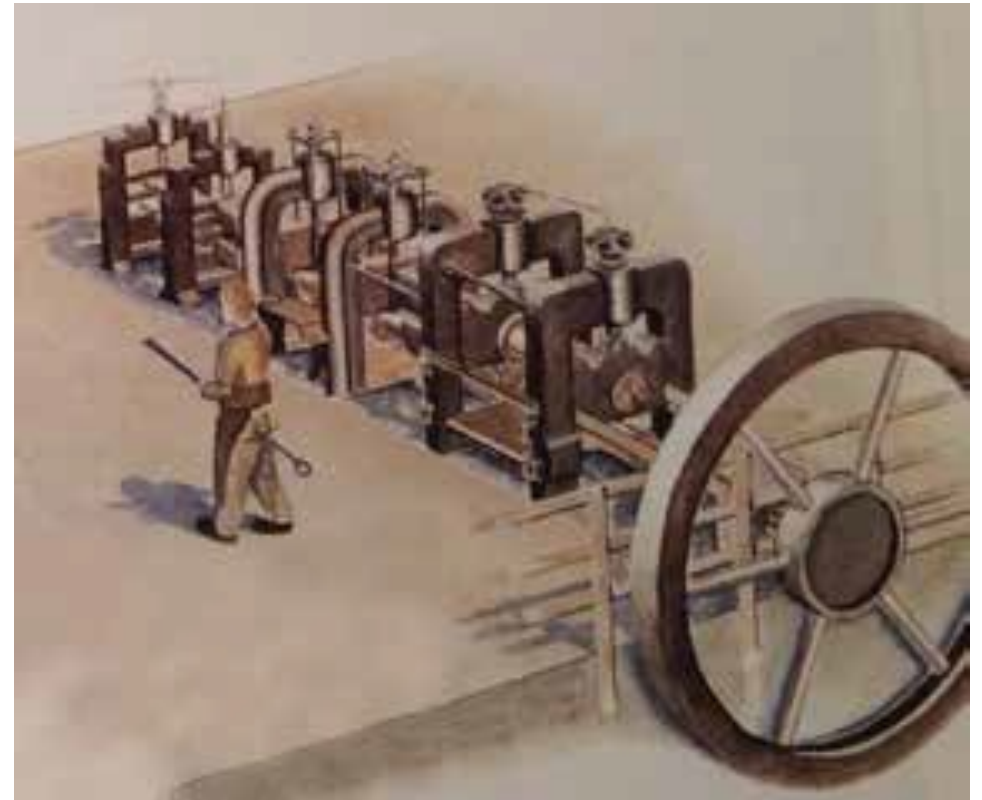
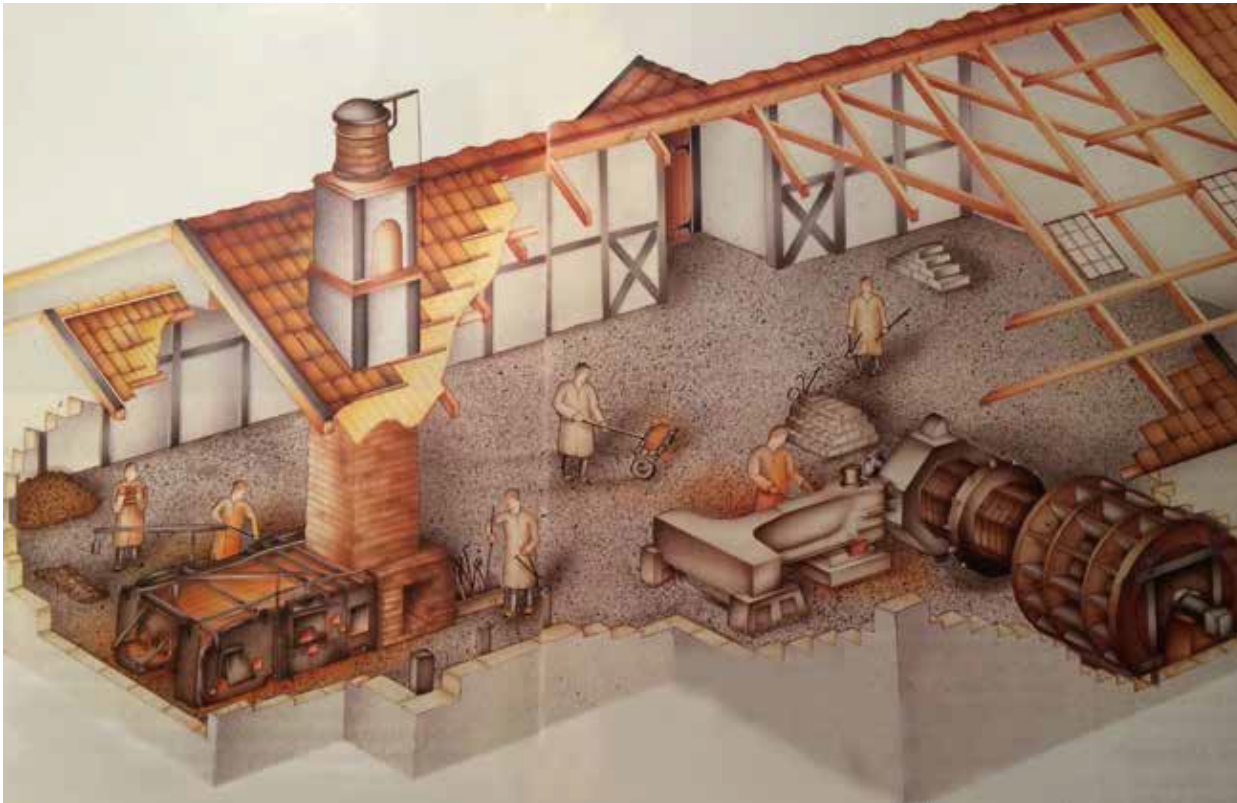

Adolf Zethelius och parhästen Samuel Owen

Puddling, mumbling & valsning blev en framgång

Trots att Bergskollegiet och Jernkontoret länge motarbetade Zethelius och Owens planer. Först 30 juni 1829 erhöll man privilegiet att bygga enl. ovan koncept

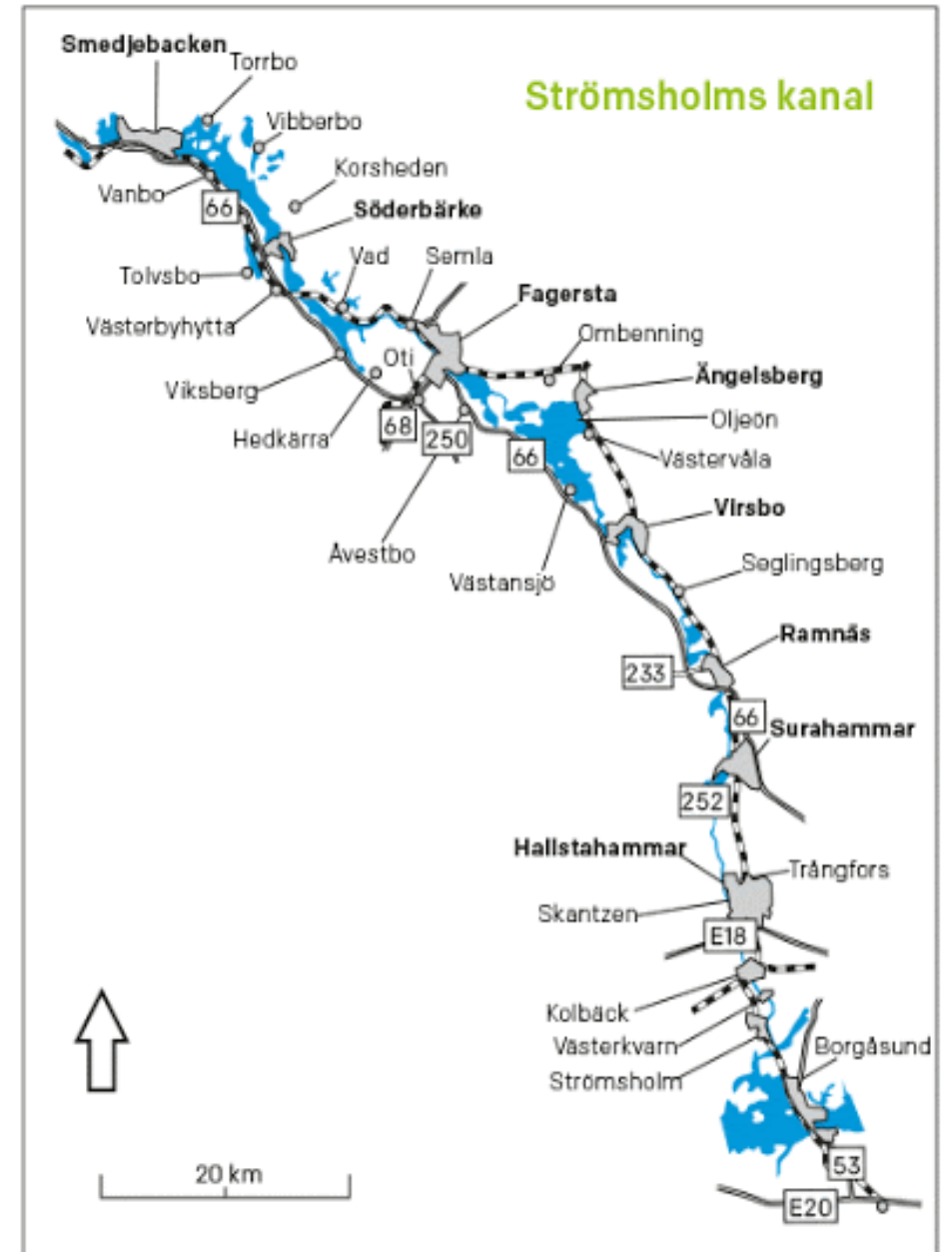
Nyby Bruks Puddelugn och Mumblingshammare samt dåtidens bredaste plåtvalsverk i Sverige

Nyby Bruk blev nu Sveriges största tillverkare av plåt och beslöt att expandera ytterligare genom köpet av Surahammar 1845

Adolf Zethelius köpte Surahammars bruk på en exekutiv auktion på vårdshuset Blå porten i Stockholm den 4 januari 1845. Köpesumman var 60 150 Riksdaler banco.

Surahammar med stora markområden och präktiga vattenfall i Kolbäcksån (Strömsholms kanal) hade alla förutsättningar som erfordrades för ett järnverksbygge av större format.

Strömsholms kanal, i Kolbäcksån, togs i drift 1795 och gav en bra logistik på Transporterna mellan Surahammar och Nyby Bruk

Sonen Herman 26 år utses till brukschef i Surahammar

Adolf Zethelius beslöt att riva alltsammans för ett planerat nybygge, men när allt syntes klart för ombyggnaden omkommer sonen Herman i en tragisk olycka

Åren 1845-1847 uppfördes en ansenlig verkstadsbyggnad, som inrymde två vedpuddelugnar och en 4 tons mumblingshammare.

Tackjärnet erhöles från Norberg, Karbenning och Grangärde. Huvudparten av det puddeljärn som framställdes fraktades under de första åren till Nyby för utvalsning.

År 1851 startade dock Surahammar egen produktion av valsat finjärn.

Valsstolarna till finverket var tillverkade vid Nyby bruk.

Ett grovplåtvalsverk kunde invigas 1852.

Westmanlands Läns Tidning

10 September 1846

”Förliden tisdag inträffade vid Surahammar följande högst beklagliga olyckshändelse. Herr brukspatron Herman Zethelius skulle nämligen tillika med ett sällskap av tillsammans 28 personer på färja överfara den förbiflytande Ramnäsströmmen ifrån det för officerare vid härvarande pioniärskorps boställe vid bruket, under vilken färd färjan, som förmodligen var för tungt lastad, började sjunka. Härvid inträffade, att patron Zethelius, som stod stödd mot rodet, vilket var murket och brast, nedföll i vattnet och drunknade. Herr inspektoren Fischer på Seglingsberg, vilken simmande försökte uppnå land samt tvenne musikanter vid pionjärkorpsen omkommo även. Hade ej flera av sällskapet, som kunde simma, genast kastat sig i vattnet, varigenom färjan lättades, skulle utan tvivel alla de, som ej kunde simma, och som kvarblevo på färjan, hava omkommit, men vilka nu lyckligtvis blevo räddade. Såväl herr patron Zethelius fader som även baron Tersmeden på Ramnäs, prosten Brodin, doktor Regnell m.fl. voro vid olyckstillfället med på färjan”.

Zethelius Surahammar & inköpet av Lisjö gård 1851

(skogarna kring Lisjö fick släppa till de mängder ved, som slukades av ugnarna vid Surahammar)

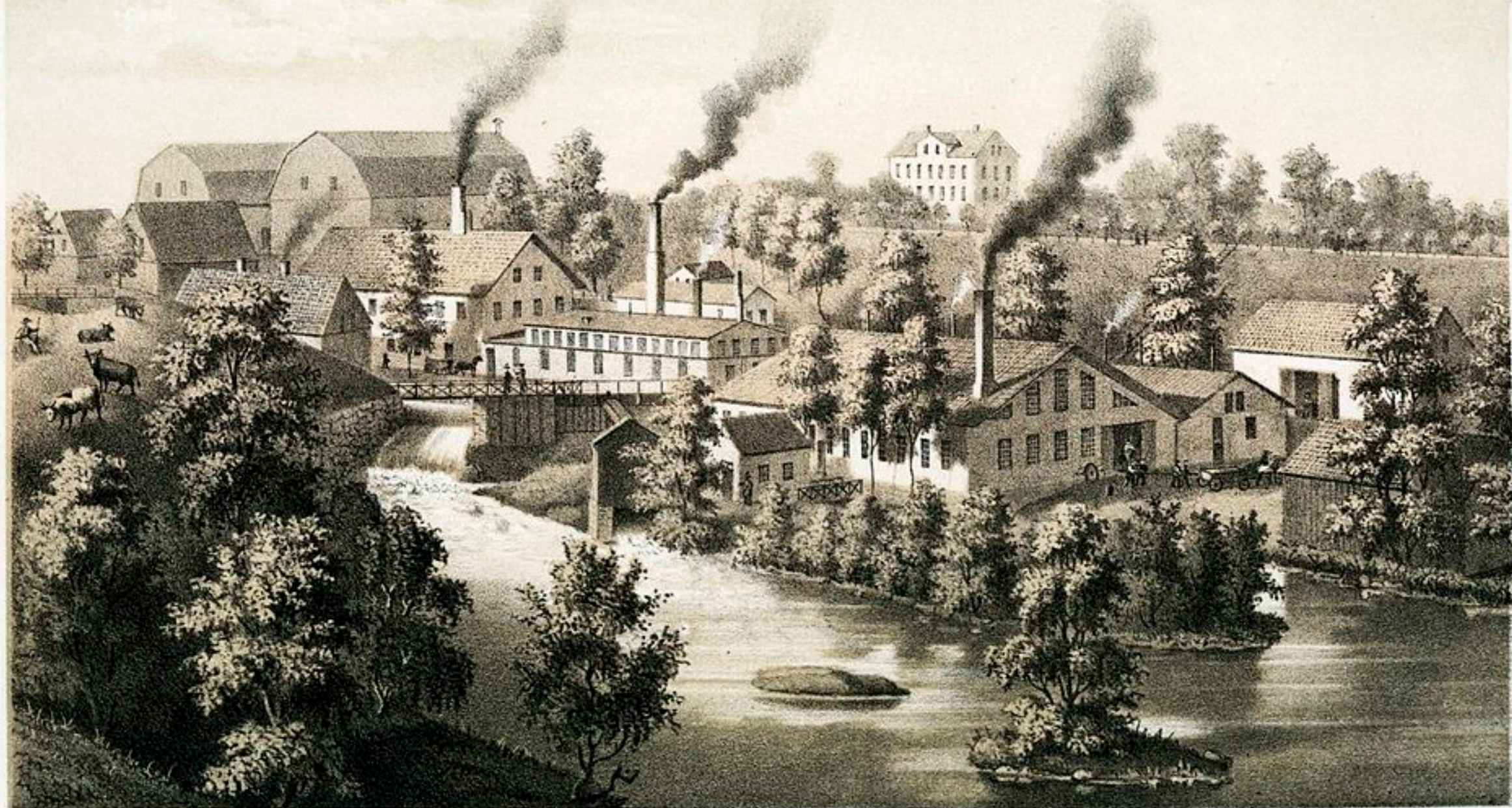
På världsutställningen i Paris 1855 exponerade Surahammar två valsade plåtar, den ena med tjocklek 18,5 mm och vikt på 409 kg, den andra med en tjocklek av 9 mm och en vikt på 357 kg.

Plåtarna var nog stora för den tiden, men huvudavsikten efter den långa fraktvägen var att visa världens metallurger världens bästa puddelplåt.

Surahammars grovplåt kunde göra anspråk på att vara världens bästa, framställd som den var av prima svenskt tackjärn färskat medelst vedpuddling och garvat i vedeldad ugn!

Mellan åren 1856-58 uppfördes den vackra herrgårdsbyggnaden. Sluträkningen gick på 65 200 Riksdaler banco, alltså något mer än försäljningspriset för hela Surahammars bruk tio år tidigare

Kjellberg & Åströms förlag

Fr. Akt. Bol. i Stockholm. Utg. År 1873. F. d. Schlachter & Seedorff

SKULTUNA MESSINGSBRUK.

1873